

Zaljubljenik u domovinu i geografiju – kratki prikaz znanstvenih, nastavnih i institucijskih doprinosa *professora emeritusa* Damira Magaša u prigodi 70. obljetnice života

Damir Magaš rođen je u Metkoviću 15. siječnja 1953. Mjesto rođenja povezano je uz mjesto rada njegovih roditelja (u Opuzenu), prosvjetnih djelatnika podrijetlom iz starih obitelji u Vinjercu koje su životni putevi raspršili po hrvatskom priobalju, a zatim ujedinili na hrvatskom Jugu.

Osnovno i gimnazijsko obrazovanje stekao je u Zadru. Na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu završio je inženjerski smjer studija geografije 1975. Godine 1976. zaposlio se u Zavodu za urbanizam u Zadru gdje je do 1993. obavljao poslove prostornog planera te rukovodio izradom prostornih planova i studija. Od 1976. godine surađuje i sa Zavodom za povijesne znanosti HAZU u Zadru u čijim je izdanjima objavio rezultate svojih prvih i više kasnijih geografskih znanstvenih istraživanja. Na poslijediplomskom studiju Urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu magistrirao je 1985.

Disertaciju pod naslovom *Historijsko-geografske osnove urbanog razvoja Nina i problemi njegove suvremene revitalizacije* pod mentorstvom prof. dr. sc. Velimira Rogića obranio je na Geografskom odsjeku PMF-a u Zagrebu 1992. godine. Te je godine započeo održavati nastavu geografije na Odsjeku za razrednu nastavu i predškolski odgoj Filozofskog fakulteta u Zadru kao vanjski suradnik na kojem se 1993. zaposlio. Godine 1994. godine započeo je s pripremama za pokretanje studija geografije, odnosno Odsjeka za geografiju/zemljopis na Filozofskom fakultetu u Zadru (kasnije Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru), čime su, uz Geografski odsjek PMF-a u Zagrebu, udareni temelji stvaranju nove znanstvene geografske jezgre u Hrvatskoj. Do 1999. bio je prvi predstojnik toga odsjeka. Ujedno, bio je član-volonter Poglavarstva Zadarsko-kninske županije (1993. – 1997.) za prostorno uređenje, predsjednik upravnog odbora Zavoda za prostorno uređenje Zadarske županije (1996. – 1999.) i član upravnog odbora Parka prirode *Telašćica* (1998. – 1999.).

Znanstveno zvanje višeg znanstvenog suradnika i znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora stekao je 1997. Dužnost prodekana Filozofskog fakulteta u Zadru obavljao je 1997. – 2000. kada je bio i predstojnik Zavoda za povijesne znanosti, klasičnu filologiju i geografiju na Filozofskom fakultetu u Zadru. Od 1999. predavao je na poslijediplomskim studijima na Filozofskom fakultetu u Zadru/Sveučilištu u Zadru (*Povijest jadranskog pomorstva* – do 2007.) i Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu (*Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja* – do 2016.).

U znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika i znanstveno-nastavno zvanje i radno mjesto redovitog profesora izabran je 2001. Od 2006. redoviti je profesor u trajnom zvanju. Uz rad u nastavi na studiju geografije, u razdoblju 2002. – 2013. utemeljio je, vodio i sudjelovao u izvedbi nastave i na poslijediplomskom studiju *Geografske osnove litoralizacije Hrvatske* na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru (predmeti *Geografski i urbano-geografski aspekti litoralizacije Hrvatske* i *Geografske osnove razvitka hrvatskih otoka*). Sudjelovao je i na međunarodnom poslijediplomskom studiju *European Studies: Languages and Cultures in Contact*, Sveučilišta u Zadru u suradnji s četiri inozemna i dva hrvatska sveučilišta (2003. – 2007.). U dodiplomskoj nastavi predavao je i bio nositelj predavanja više predmeta, zaključno s predavanjima kolegija *Regionalna geografija Hrvatske I. i II* i *Geografski aspekti regionalizacije i prostornog planiranja*. Suradivao je u poslijediplomskoj i diplomskoj nastavi ili kao gostujući predavač na sveučilištima u Angersu, Zagrebu, Rijeci, Mariboru, Pečuhu i Skopju.

U razdoblju 1998. – 2002. vodio je opsežne radnje za osnivanje (obnovu) Sveučilišta u Zadru na tradicijama sveučilišta dominikanskog reda, *Studium generale – Universitas Iadertina*. Bio je posljednji u nizu dekana Filozofskog fakulteta u Zadru 2000. – 2002., a poslije donošenja *Zakona o osnivanju Sveučilišta*

u Zadru, 2002. – 2003. bio je privremeni rektor, a imenovala ga je Vlada Republike Hrvatske. Od 2003. do 2007. bio je prvi izabrani rektor novoga Sveučilišta u Zadru, prvoga u Hrvatskoj koje je u cijelosti pravno i funkcionalno integrirano. Potaknuo je kadrovski, prostorni, znanstveni, nastavni, izdavački i kulturno-umjetnički i sportski razvoj te visokoškolske i znanstvene ustanove, kao i njezinu suradnju s mnogim domaćim i inozemnim znanstvenim i istraživačkim ustanovama. U vrijeme njegova vođenja udvostručen je broj studenata (s 2500 na 5000), broj zaposlenika (s 200 na 400), posebno djelatnika u suradničkim, nastavnim i znanstveno-nastavnim zvanjima (sa 150 na 300), kao i prostorni kapaciteti s uređenjem i obnovom središnje zgrade na obali, zgrade Rektorata, kapele sv. Dimitrija, zgrade sveučilišnih centara i dr. Višestruko je proširena znanstvena, nastavna i izdavačka djelatnost te suradnja s mnogim domaćim i inozemnim ustanovama, sveučilištima. Inicirao je uključenje Sveučilišta u Zadru u međunarodne udruge sveučilišta (IAU – Svjetska zajednica sveučilišta, EUA – Europska zajednica sveučilišta, DRC – Dunavska rektorska konferencija, Alpe-Adria RC – Rektorska konferencija zemalja Alpe-Jadran, CERC – Rektorska konferencija zemalja Srednje Europe, UNIADRION – zajednica sveučilišta zemalja Jadranskog prostora) itd.

Akadske godine 2005./2006. predsjedavao je Rektorskim zborom Hrvatske i vodio njegove sjednice, ponajprije posvećene svim motrištima provođenja Bolonjske deklaracije u prvoj godini njezine primjene na hrvatskim visokim učilištima kao i ostalim pitanjima i predmetima sveučilišne akademske zajednice u Hrvatskoj sa svih aspekata nastave i znanstveno-istraživačke djelatnosti. Predstavljao je Rektorski zbor Republike Hrvatske na više međunarodnih skupova u Uppsali (EUA), Hamburgu (EUA), Dubrovniku (MZOŠ), Bangkoku (IAU), Bruxellesu (EUA), Mariboru (DRC), Innsbrucku (CERC) i Brnu (EUA). Predsjedavao je Rektorskom konferencijom zemalja Alpe-Jadran u akademskoj godini 2005./2006. i organizirao njezine skupove u Hrvatskoj.

Posebnu vrijednost ima znanstveni opus prof. dr. sc. Damira Magaša. Usmjerio se na regional-nogeografsku i historijskogeografsku problematiku hrvatskoga primorskog prostora, a dao je odgovarajući doprinos i političko-geografskim istraživanjima te geografskim motrištima prostornog planiranja. Objavio je oko 250 bibliografskih jedinica od čega 105 znanstvenih (pet knjiga, 26 poglavlja u knjizi i 74 znanstvena članka), zatim stručnih (stručne knjige, srednjoškolski udžbenici, osnovnoškolski priručnici, fakultetsku skripta i stručni članci), veći broj sažetaka predstavljenih priopćenja i radova u pripremi ili objavljenih, prikaza, osvrti, obljetnica, prigodnih i popularnih članaka. Među tim knjigama znanstvena monografija sa statusom sveučilišnog udžbenika *Geografija Hrvatske*, koju su objavili izdavačka kuća Meridijani i Sveučilište u Zadru na hrvatskom jeziku 2013. i na engleskom jeziku 2015., djelo je od prvorazrednog značaja za proučavanje i znanstveni pristup poznavanju prostora suvremene Hrvatske.

Znanstvene rasprave o hrvatskim otocima bile su njegovi prvi radovi u HAZU, a malim otocima zasebno. Objavio je fundamentalnu i opsežnu građu u kojoj se o hrvatskim otocima raspravlja i sintetski i pojedinačno (Olib, Premuda, Rava, Žirje, Kaprije, Unije, Ilovik, Elafiti, Drvenik Mali /Ploča/, Ist, Veli Rat i dr.). Posebnu pozornost posvetio je i otocima Ugljanu, Pagu, Pašmanu, Vrgadi, Kornatima, Sikavcima, Visu i Lastovu. Dio toga opusa, posebice sintetske radove, objavljivao je i objavljuje i na međunarodnoj razini, u zbornicima svjetskih geografskih kongresa i drugih skupova.

Istaknutu cjelinu čine Magaševi monografski radovi pojedinih mikrocjelina i naselja Jadranske Hrvatske. Posebno se bavio geografskom osnovom urbanog razvoja Nina što je razradio u svojoj disertaciji i posebno objavio. Napisao je sveobuhvatnu znanstvenu monografiju o Vinjercu, istaknutom ishodištu pomoraca u Velebitskom kanalu, s analiziranim, obrađenim i raspravljenim fizičko-geografskim, historijsko-geografskim, socio-geografskim i ekonomsko-geografskim aspektima zemljopisnog istraživanja i sintetiziranja mikroprostora. Također je autor više sintetskih geografskih radova o zadarskom užem kraju i Zadru (zadarska regija, zadarska urbana regija, Zadarsko-kninska županija, Zadarska županija) ili drugih prostora (biogradska mikroregija, Kaštela, skradinski prostor, posedarski kraj, novigradska općina, ljubački kraj, ličko-sjevernodalmatinski prostorni kompleks, starigradska općina, Bibinje, Kožino itd.).

U sklopu bavljenja geografskom problematikom hrvatskog priobalja i otoka, nekoliko važnih radova posvetio je složenim procesima litoralizacije, očuvanja prirode (Novigradsko more), prostornog planiranja i regionalizacije, na regionalnoj i na nacionalnoj razini. Na međunarodnoj se razini istaknuo svojim regionalno-geografskim i političko-geografskim raspravama o Hrvatskoj, značenju Jadranskog mora, hrvatskih otoka, ulasku Hrvatske u NATO i sl. na kongresima i skupovima na Menorci, Malti, Mentonu, u Seulu, Punta Arenasu, Metz/Schöngenu, Durbanu, Budimpešti, Dublinu (Maynouth), Glasgowu, Brisbaneu, Kopru, St. Niklaasu, Beču i dr. koje su objavljene u zbornicima tih skupova, poglavljima knjiga ili u pojedinim inozemnim časopisima. U tim se člancima ili poglavljima knjiga znanstveno obrađuju geografski položaj, prirodno-geografska osnova, historijsko-geografski razvoj i geopolitičke konstelacije, posebice u okolnostima nastajanja i razvoja samostalne Republike Hrvatske. U više suvremenih radova bavi se i problematikom geografske regionalizacije hrvatskog prostora.

U znanstvenim raspravama i istraživanjima njeguje kompleksni geografski pristup prostornoj stvarnosti, i onoj u retrospekciji razvoja na geopovršini i onoj u kojoj se bavi suvremenim obilježjima geoprostora. Osnovno značenje u radovima pridaje prirodnoj geo-osnovi, kroz razmatranje prirodno-geografskih (geomorfoloških, klimatskih, hidrogeografskih, pedogeografskih, biogeografskih) značajki, povezujući ih najčešće u složenoj prostornoj stvarnosti s drugim geografskim značajkama (historijsko-geografskim, socio-geografskim, ekonomsko-geografskim, geopolitičkim i sl.) ostvarujući tako sintetske rasprave o mikro ili makro prostornim geografskim jedinicama: naseljima, mikroregijama, regijama, prostoru države, akvatorijama, otocima, otočjima i sl. Tako prirodno-geografski aspekt dobiva primarno mjesto u objavljenim znanstveno-istraživačkim regionalno-geografskim raspravama što omogućuje široku primjenu tih radova u praksi, posebice u upoznavanju pojedinih prostora u svrhu njihova prostornog planiranja i uređivanja.

Znanstveni radovi Damira Magaša metodološki su predlošci za uspješno i društveno korisno geografsko istraživanje kod mlađih hrvatskih geografa, ali i drugih. Nadasve važan znanstveno-istraživački pristup u obradi prirodno-geografske osnove kao preduvjeta i uzroka mnogih prostornih procesa, posebice suvremenih antropogeografskih učinaka u okolnostima razvoja na Zemlji, uspješno je primjenjivao u svojim radovima, ali i u visokoškolskoj nastavi na prijediplomskim i diplomskim studijima, a to još uvijek čini i na poslijediplomskoj razini studija. Učinkovit način uzročno-posljedičnog povezivanja raznorodnih geografskih i uopće prostornih sastavnica geoprostora kvalitetan je poticaj radu novih nastajajućih geografa s kojima djeluje i koji su stasali u okvirima studija i odjela koje je utemeljio, ali i znatno šire.

Stručni opus Damira Magaša obuhvaća stručne članke, poglavlja, udžbenike i priručnike, te različite prikaze (obljetnice, predgovore, polemike, nekrologe), zatim sažetke radova u pojedinim zbornicima radova, knjigama sažetaka ili programima skupova, objavljeno mu je nekoliko recenzija, a značajan dio odnosi se na elaborate, ekspertize i studije iz domene planiranja, uređenja i zaštite prostora. Dio stručnih radova odnosi se na prikaze koji se uglavnom vezuju za prikaze literature, djela, postignuća, rada ustanova, života osoba i sl. vezanih za geografsku znanost i struku, odnosno osobe, geografe i druge te ustanove zaslužne za razvoj geografske misli. Više prostorno-planskih elaborata i studija kvalitetni su i u praksi primijenjeni dokumenti u kojima geografski pristup ima istaknuto mjesto u multidisciplinarnoj obradi prostorne stvarnosti i neposrednim smjernicama razvoja. Na izradi *Prostornog plana Općine Zadar* i *Prostornog plana otoka Ugljana* radio je 1976. – 1978. Na izradi *Prostornog plana Zajednica općina Split* surađivao je 1980. – 1982., a *Prostornog plana SR Hrvatske* 1987. – 1989. Izradu *Prostornog plana Nacionalnog parka Paklenica* vodio je 1984. – 1985., a *Prostornog plana Dugog otoka, Rave i Zverinca* 1984. Reviziju prostornog plana Općine Biograd vodio je 1985., a zatim prostorne planove otoka Pašmana i otoka Vrgade. Izradu *Prostornog plana Parka prirode Telašćica* vodio je u razdoblju 1988. – 1990. *Osnove prostornog uređenja za bivše općine Benkovac, Biograd, Obrovac i Zadar* vodio je 1992. – 1993. Kao vanjski suradnik sudjelovao je i na izradi *Prostornog plana Zadarske županije* 1997. – 2000.

Bio je suradnik na dva znanstvena projekta koje je financiralo Ministarstvo znanosti i tehnolo-

logije (1991. – 1996.). Vodio je znanstvene projekte *Geografske osnove razvoja malih hrvatskih otoka* (1996. – 2006.) i *Geografske osnove razvoja litoralnih regija Hrvatske* (2006. – 2014.). te program *Geografsko-krajobrazne odrednice razvoja hrvatskog priobalja i otoka* Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Na tim je znanstvenim projektima angažirao nekoliko mladih suradnika kao znanstvene novake koji su se uz njegovu koordinaciju i mentorstvo razvili u samostalne istraživače te s njim u suautorstvu, a zatim samostalno i kao članovi različitih istraživačkih timova postigli značajna znanstvena i nastavna postignuća. Vodio je izradu 63 diplomskih rada, jednoga magistarskog rada znanosti i devet disertacija, a u tijeku je vođenja još jedne disertacije.

Utemeljio je, i petnaest godina, 1996. – 2011., bio glavni urednik znanstvenog časopisa *Geoadria*. Uredio je prvi hrvatski enciklopedijski *Geografski rječnik* autora Alfonsa Cvitanovića (2002.), znanstvenu monografiju *Otok Vir* (2016.), u ediciji *Bibliotheca Croatica Maritima et Carsologica*, Centra za istraživanje krša i priobalja Sveučilišta u Zadru, uredio je s Ninom Lončar izdanje *Zrmanja uokvirena kršem* (2014.). Bio je član uredništva nekoliko knjiga i časopisa. Aktivno je sudjelovao u radu 89 znanstvenih (u inozemstvu i u zemlji, uglavnom međunarodnih) i 28 stručnih skupova (dva u inozemstvu i 26 u zemlji). Recenzirao je gotovo stotinu radova (znanstvene i stručne knjige, poglavlja u knjigama te znanstvene i stručne članke). Govori, čita i piše engleski i njemački jezik, služi se talijanskim, ruskim i latinskim.

Prof. dr. sc. Damir Magaš vrlo je angažiran u znanstvenim i strukovnim udrugama, pridonoseći popularizaciji znanosti i okupljanju onih koje zanimaju geografska istraživanja te geografska motrišta različitih prostornih fenomena, procesa i interakcija. Član je *Hrvatskog geografskog društva* (HGD) od 1971., a od 1995. do 2011. bio je i predsjednik njegova ogranka u Zadru, a od 1995. član njegova Upravnog odbora. Član je *Hrvatskog kartografskog društva* od 2001. i njegova Suda časti (2001. – 2018.). Redoviti je član *Akademije odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske* od 2014. Član je *Društva za povjesnicu Zadarske nadbiskupije – Zmajević* od 2016. Volontirao je kao član poglavarstva Zadarsko-kninske županije (1993. – 1997.) i Zadarske županije (2000. – 2004.). Bio je dugogodišnji aktivni član *Zadarskog komornog orkestra* (1997. – 2002.).

Član je više povjerenstava i odbora. Član je *Nacionalnog vijeća za znanost i tehnologiju* od 2019. godine. Bio je član *Matičnog odbora za polje geoznanosti* u dva mandata (2005. – 13.) i član *Matičnog odbora za interdisciplinarno područje znanosti* (2010. – 2013. i od 2017.). Za svoja je postignuća dobio veći broj odlikovanja i priznanja. Odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića (2007.), te nagrađivan: Plaketom Sveučilišta u Zadru (2012.), Nagradom „Federik Grisogono Bartolačić“ Hrvatskoga geografskog društva u Zadru (2014.) i Godišnjom nagradom za promicanje znanosti Zadarske županije (2014.). Nagradu za životno djelo „Frane Bulić“ za znanost dodijelila mu je Slobodna Dalmacija 2018. Dobio je i Nagradu Grada Zadra za životno djelo 2019.

Uzimajući u obzir znanstvena, nastavna i stručna postignuća u interdisciplinarnom području znanosti, polje geografija, sa značajnim nacionalnim utjecajem i zapaženim međunarodnim odjekom te osobit doprinos pri osnivanju i prvim godinama djelovanja Sveučilišta u Zadru Senat toga sveučilišta dodijelio je prof. dr. sc. Damiru Magašu počasno zvanje *professor emeritus* 2020.

Premda je u mirovini od kraja akademske godine 2019./2020., profesor Magaš ne miruje. Posvetio se pripremi višetomne znanstvene monografije *Velika geografija Hrvatske* koju objavljuju Školska knjiga i Sveučilište u Zadru. Okupio je mnoge znanstvenike geografe kao i znanstvenike iz geografiji srodnih znanstvenih disciplina (geologe, oceanologe, arheologe, povjesničare, biologe, pedologe i dr.) i s njima sukcesivno objavljuje pojedine tematske cjeline. To djelo kao i sveukupni znanstveni opus profesora Magaša odaje marljivoga znalca i velikog zaljubljenika u domovinu, ne zanemarujući, štoviše uvažavajući europski i globalni kontekst proučavanja i vrednovanja prostora. Svoj znanstveni stvaralački rad sada velikim dijelom obavlja u Vinjercu, pitoresknom primorskom i pomorskom mjestu svojih predaka. Zsigurno u starom masliniku sa svojom suprugom Katom i s pogledom na kanjone Velike i Male Paklenice te čudesno more Velebitskog kanala pobuđuje i dalje znanstvenu vatru iz koje se vjerojatno uz realnu radu i pokoja lijepa imaginarna geografska slika domovine i zavičaja.

Poveznica na popis važnijih publikacija profesora emeritusa Damira Magaša u Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji (CRORIS):

<https://www.croris.hr/crosbi/searchByContext/2/12391>

Odabrani tekstovi o profesoru emeritusu Damiru Magašu

Velimir Veljko Rogić (2000.): Četvrt stoljeća uspješnog geografskog rada – Damir Magaš, *Geoadria*, 6, 181-190.

Miljenko Lapaine i Ivka Kljajić (2009.): Damir Magaš, u: *Hrvatski kartografi – biografski leksikon*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009., 360-362.

Ivan Stagličić (2023.): Prof. dr. sc. Damir Magaš – Nepoznato o poznatima, *Zadarski tjednik*, 10. ožujka 2023., 7-9. <https://zadarskitjednik.hr/grad-zadar/oni-cine-razliku/prof-dr-sc-damir-magas-zastarjeli-model-cetiri-centra-rezultirao-je-demografskom-pustosi-hrvatske-2503381>

Josip Faričić

